

УДК 330.34

Перун І.О.,
здобувач кафедри міжнародної економіки та туризму,
Тернопільський національний економічний університет*

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ВІД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Одним із основних індикаторів розвитку економіки та суспільства в цілому є доходи домогосподарств, а дохід від підприємницької діяльності є його ключовим елементом. Зміна одного із елементів економічної системи змінює величину доходу окремого підприємця. В свою чергу, рівень дохідності приватних підприємців змінює економічну та фінансову стабільність держави.

Досвід останніх економічних змін акцентує увагу на загостренні фінансового становища домогосподарств, які займаються підприємницькою діяльністю. Низький рівень доходів приватних підприємців зумовлює необхідність комплексного реформування механізму збільшення доходів вітчизняних домогосподарств, що є однією із найгостріших проблем сучасної економіки.

Сьогодні головним завданням кожного домогосподарства є збереження власного бізнесу, безперервності його розвитку та забезпечення прогресивного доходу. Відтак, актуальності набуває дослідження динаміки та факторів впливу на формування доходів приватних підприємців в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність, динаміку та причини зміни доходів домогосподарств від підприємницької діяльності досліджували такі науковці, як О. Барановський, Л. Гаєвська, О. Грицина, І. Жил'яєв, Й. Завадський, Р. Кантільйон, Т. Кізіма, С. Мочерний, Я. Ларіна, Ж.-Б. Сей, А. Сміт, О. Устенко, Й. Шумпетер, С. Юрій. Зокрема, серед останніх вітчизняних досліджень слід акцентувати увагу на працях А. Збарської, Л. Карамушки, Н. Налуокової, П. Шваба та ін. Вони розглядають підприємницький дохід домогосподарств загалом, однак, на наш погляд, сьогодні необхідно аналізувати рівень дохідності приватних підприємців під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, як ключову рушійну силу розвитку сучасної економіки, як індикатор її розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на зміну динаміки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності в умовах сучасних економічних трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємницький дохід відіграє велику роль в доходах домогосподарств, особливо в умовах кризи. Стимулювання росту підприємницьких доходів важливе як для зменшення соціальної напруги у суспільстві, так і для підтримки національної економіки шляхом росту платоспроможного попиту. Підприємництво не тільки дозволяє забезпечити доходом самого громадянина-підприємця, але і найманих працівників. Тому варто звернути увагу на законодавче затвердження сімейної форми власності та сімейного підприємництва, як форми організації бізнесу серед вітчизняних домогосподарств. Сімейне підприємництво допомагає створити стабільну дохідну базу, зменшити навантаження на бюджет за видатками, збільшити бюджетні надходження у вигляді податкових платежів з приватного підприємництва, забезпечити зайнятостю і доходом як людей працездатного віку, так і пенсіонерів, молодь і людей з особливими потребами.

Сучасні науковці з часом все більше розуміють необхідність детальнішого вивчення доходів приватних підприємців, як основи розвитку економіки, а з точки зору формування доходів населення – як важливої складової відтворення капіталу. Вони неоднозначно трактують поняття доходу та його утворення. В. Сопко характеризує дохід як елемент діяльності – операційної, фінансової або інвестиційної – якщо відбулася подія його визнання на основі економічного змісту господарської операції та юридичного оформлення [8, с. 236]. Ф. Бутинець вважає, що дохід є збільшенням економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу [2, с. 107].

Дохід приватного підприємця – це грошова винагорода, яку підприємець отримує за свою організаторську роботу з об'єднання і використання економічних ресурсів, за ризик збитків від використання цих ресурсів та господарську ініціативу.

Доходи підприємців накопичуються шляхом їх взаємодії з наступними суб'єктами економіки:

– іншими домогосподарствами – здійснення співпраці в напрямку формування та використання спільних грошових фондів;

* Науковий керівник: Брич В. Я. – д.е.н, проф.

– підприємствами – утворення тісних бізнесових зв'язків з метою співпраці в напрямку постачання ресурсів для здійснення підприємницької діяльності домогосподарствами та пошуку джерел збуту для утворених благ;

– комерційними банками – співпраця в напрямку використання банків як гарантів збереження грошових фондів та забезпечення посередництва на ринку фінансових послуг;

– страховими організаціями – укладання страхових договорів з метою нівелювання ризиків втрати бізнесу у разі непередбачуваних ситуацій;

– державою - формування і використання державних грошових фондів.

Дохід підприємця поділяють на два види:

1. гарантований дохід підприємця – заробітна плата;

2. ризиковий дохід підприємця – плата за ризик, інновації, монопольну владу. Величина підприємницького доходу коливається, перш за все, за рахунок ризикової складової [3, с. 195].

Одним із видів доходу є тіньова діяльність, яка здійснюється з метою отримання альтернативних джерел доходів, яка ніде не реєструється та не оподатковується. Це явище спостерігається в галузі будівництва, дрібної торгівлі, ремонту автомобілів, нелегальної роботи за кордоном, а також роботи за наймом без контракту. Відсутність реєстрації бізнесу дозволяє швидко започаткувати та згорнути власну справу, змінити вид діяльності та не сплачувати податки. Однак така діяльність суперечить законодавчим нормам, означає соціальну незахищеність та ризиковість. Також можливе поєднання тіньової підприємницької діяльності разом з офіційним працевлаштуванням.

Як свідчить світовий досвід, перевагою доходу від підприємницької діяльності є його незалежність від роботодавця – домогосподарство отримує грошову винагороду у вигляді виручки від самостійно реалізованих товарів чи наданих послуг. Однак, розмір доходу коливається під дією факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Зовнішні – це фактори віддаленого впливу на діяльність приватних підприємців, які мають неконтрольовану пряму або опосередковану дію і в кінцевому підсумку змінюють внутрішню структуру і процеси підприємницької діяльності.

Особливістю зовнішніх факторів є їх динамічність, складність, кількість, різноманітність та швидка зміна, що суттєво впливають на ведення бізнесу. Досить часто важко адекватно передбачити ступінь впливу зовнішнього середовища на бізнес чи ступінь імовірності його появи [7, с. 251].

Внутрішні – це фактори прямого впливу на діяльність приватних підприємців, що, в кінцевому підсумку, змінюють внутрішню структуру та процеси підприємницької діяльності.

Внутрішнє середовище є джерелом життєвої сили підприємця і включає потенціал, що дає можливість існувати і виживати у певному проміжку часу, але воно може бути і джерелом проблем та банкрутства [7, с. 252].

Основними мікро- та макроекономічними чинниками зовнішнього середовища, які впливають на формування доходів домогосподарств від підприємницької діяльності є: інвестиційно-інноваційна активність; попит та пропозиція на споживчому ринку, конкуренти; наявність бізнесових зв'язків; цінності та традиції споживачів; політичне середовище країни; залучені кредитні ресурси; інфляція та зміна інших економічних показників; податкова система країни; цінова політика держави; характер державного регулювання розвитку підприємництва; корупція; рівень економічного розвитку регіону; тощо.

Основними мікро- та макроекономічними чинниками внутрішнього середовища, які впливають на формування доходів домогосподарств від підприємницької діяльності є: психологічна готовність до ведення підприємницької діяльності; якісно підібраний персонал; цілі та ресурси підприємця; маркетинг; тощо.

Основним стимулом для відкриття власної справи домогосподарствами є забезпечення високого рівня життя для себе та родини, а вирішальну роль у визначенні рівня дохідності відіграє мотивація та психологічна готовність до ведення підприємницької діяльності. Аналіз особливостей мотиваційного компонента психологічної готовності домогосподарств до підприємницької діяльності показав, що для значної кількості опитаних приватних підприємців серед ієрархії особистісних мотивів пріоритетними є такі (див. табл. 1).

Одним із важливих моментів ефективного функціонування підприємництва є інвестиційна активність. Успішний бізнесмен повинен ефективно використовувати дохід так, щоб отримувати від цього чергову економічну вигоду. Оптимальним напрямком такого інвестування є вкладення коштів в інноваційне забезпечення власної справи: застосування нових технологій у виробництві, нестандартних підходів до роботи із споживачами тощо [3, с. 213].

Велику роль при формуванні доходів домогосподарств від підприємницької діяльності відіграє забезпечення постійного руху капіталу – проходження ним певних стадій та набуття функціональних форм [6, с. 8]. Наприклад, підприємець авансує певну суму коштів у виробництво, купуючи засоби виробництва і робочу силу, які потім беруть участь у створенні нових товарів, вартість яких перевищує авансову вартість за рахунок новоствореної вартості, тобто утворюється прибуток. І такі виробничі процеси відбуваються постійно з певною періодичністю.

Таблиця 1

Мотиви домогосподарств до підприємницької діяльності

Мотиви підприємницької діяльності	%	
	Так	Ні
Забезпечення високого рівня життя для своєї родини	42,2	57,8
Бажання бути незалежною людиною	37,8	62,2
Реалізація своїх можливостей	35,6	64,4
Забезпечення високого рівня життя для себе	31,1	68,9
Бажання мати власну справу	28,9	71,1
Бажання реалізувати нову ідею	26,7	73,3
Свобода у вирішенні багатьох життєвих питань	22,2	77,8
Досягнення визнання в суспільстві	13,3	86,7

Джерело : розробка автора

Серед факторів зовнішнього впливу важливе місце займає розвиток науки та технологій. Підприємець повинен враховувати перспективні технології, які докорінно змінюють виробничі процеси та продукцію, адже споживач постійно вимагає чогось нового. Дуже важливо для приватного підприємця періодично контролювати конкурентоспроможність власної справи та, у разі необхідності, змінювати стратегію діяльності на більш прибуткову. Зберегти конкурентоспроможність можна тільки орієнтуючись на інновації.

Функціонування ефективного бізнесу прямо залежить від бізнесових зв'язків. Постачальники за грошову винагороду забезпечують підприємця ресурсами, посередники беруть участь в реалізації виробленого продукту чи створеного блага, отримуючи за це відсоток від економічної винагороди. У разі порушення стійкості бізнесових відносин виникає ризик розірвання дохідного циклу.

Вагомий вплив на дохідність бізнесу має ефективно підібраний персонал. Сьогодні персонал приватних підприємців формується через родинні та дружні зв'язки, не враховуючи при цьому ділові якості працівника. Для ефективного функціонування бізнесу кадри повинні підбиратися, в першу чергу, шляхом аналізу професійних та моральних якостей, що в кінцевому результаті дозволить пришвидшити збільшення дохідності.

Споживчий ринок є ключовим фактором впливу на дохідність власного бізнесу підприємця. Обмеженість попиту та наявність проблем із збутом продукції є результатом зниження приросту доходу. Прогресивність власної справи прямо залежить від ефективної збутової політики, наявності потенційного споживача, фінансової доступності та якості запропонованого товару. Чим більший ринок охопить підприємець, тим більші шанси на підвищення доходу. Левову частку впливу на попит та пропозицію товарів на ринку мають конкуренти. Коли вони впроваджують на ринок новинку – це вимагає збільшення витрат підприємця на удосконалення власного продукту, що у майбутньому окупиться шляхом приросту дохідності.

Формування дохідності прямо залежить від життєвих цінностей і традицій потенційних споживачів. При виборі виду діяльності підприємець повинен чесно працювати на ринку, уникати поширення чуток про конкурентів чи приймати на роботу працівників «через знайомих». Довіра до запропонованого продукту формується за рахунок прозорої гри на ринку.

У разі, якщо підприємець веде зовнішньоекономічну діяльність, необхідно враховувати такий зовнішній фактор, як політичне становище, оскільки воно торкається потреб та звичок потенційного покупця. Не завжди цінності споживачів підприємця-виробника у країні, де він проживає, ідентичні цінностям закордонних споживачів. Кожна нація має свої звички та принципи і, відповідно до них, визначається предмет продажу та збутова політика.

Важливе місце у діяльності підприємця відіграють залучені кредитні ресурси, однак на сьогодні таке «задоволення» є дорогим та ризиковим. Постійно існує ризик неспроможності у майбутньому покрити позикові кошти, що несе за собою крах власної справи. Вибираючи кредитора, домогосподарство, перш за все, має впевнитися у його надійності.

На діяльність підприємця також впливає зміна загальних показників економіки. Інфляція та коливання курсів валют є важливим аспектом при здійсненні зовнішньо-економічних операцій. Будь яке непередбачене різке коливання валютних курсів може негативно вплинути на фінансовий стан домогосподарства [1, с. 35].

Чи не найбільший вплив на розмір доходів домогосподарств має податкова система країни. Приватні підприємці сьогодні не в змозі встигати за постійними змінами у податковому законодавстві, яке у повному обсязі не враховує всі моменти їх діяльності. Існує безліч «чорних дірок», через які вмілі бізнесмени зменшують свої зобов'язання перед державою. До того ж, надмірно високі ставки податків обмежують дохідність та можливість прозорого ведення діяльності, тому багато домогосподарств

повністю або частково відходять у «тінь». Для прикладу, після прийняття у 2010 році Податкового кодексу більша половина підприємців через жорсткі норми та неузгодженості положень Податкового кодексу почали вести неофіційну діяльність. Однак, після внесення змін до законодавства на предмет роз'яснення його положень ситуація дещо налагодилася.

Держава постійно регулює дохідність підприємців шляхом встановлення цінових обмежень на товари та послуги. Законодавчо визначається рівень економічного розвитку і економічної свободи кожного підприємця та, відповідно, темпи зростання ринку. Збитковою для домогосподарства є цінова політика, що не дозволяє встановлювати рівень націнки на товари чи послуги, необхідної для отримання комерційного успіху [4, с. 296].

У бізнесовому середовищі важливим чинником впливу на дохідність є рівень економічного розвитку регіону, в якому здійснюється діяльність [9, с. 115]. На територіях з високим економічним розвитком існує висока конкуренція, яка вимагає від домогосподарства збільшення маркетингових витрат, однак купівельна спроможність громадян вища. У регіонах з нижчим рівнем економічних показників, де є значно більше вільних ніш на ринку, підприємець може швидко розвивати власну справу, але не слід забувати, що рівень дохідності потенційних споживачів тут також нижчий. Важливо також враховувати географічне розміщення підприємницьких потужностей. Витрати та доходи прямопропорційно залежать від віддаленості підприємця від ресурсів та споживачів.

Проведений аналіз формування доходів домогосподарств від підприємницької діяльності під впливом вище перелічених чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ дозволяє сказати, що відбувалося регресивне зменшення їх рівня у структурі загальних грошових доходів, зокрема доходів сільських домогосподарств у 2010-2013 роках з 5,7 % до 23,5 %, міських – з 7,2 % до 4,8 %. У 2014-2015 роках спостерігалось збільшення цих показників (див. рис. 1).

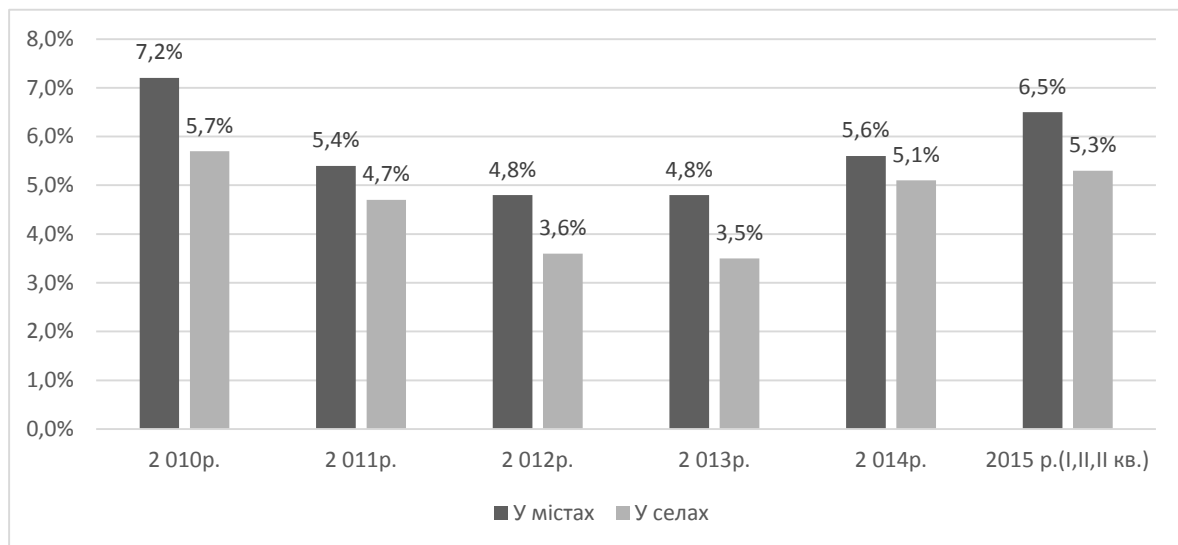

Рис. 1. Динаміка доходів домогосподарств від підприємницької діяльності та самозайнятості у структурі грошових доходів сільських та міських домогосподарств України у 2010-2015 роках
Джерело : складено автором на основі [5]

Доходи домогосподарств від підприємницької діяльності у середньому за місяць на одне домогосподарство в Україні у 2010 році становили 214,37 грн., у 2011 році – 180,11 грн., у 2012 році – 171,37 грн., у 2013 році – 181,59 грн., у 2014 році – 238,50 грн. [5].

Враховуючи розподіл загальних доходів підприємців на доходи домогосподарств сільської та міської місцевостей за місяць, можна говорити про чітку тенденцію їх зниження. У 2010 році вони становили у селах 149,77 грн., у 2011 році – 135,67 грн., у 2012 році – 119,47 грн., у 2013 році – 121,07 грн., у 2014 році – 225,94 грн. У містах динаміка дохідності у 2010-2013 роках мала чітко виражену спадну тенденцію, однак у 2014 році спостерігалось її збільшення до 244,74 грн., у 2015 році показник продовжував зростати (див. табл. 2).

Найвищий показник частки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності у структурі грошових доходів і сукупних ресурсів за регіонами у середньому на місяць в розрахунку на одне домогосподарство у 2010 році зафіксовано у Закарпатській області – 611,26 грн.; у 2011 році – у Закарпатській області (660,22 грн.), у 2012 році – у Миколаївській області (351,15 грн.), у 2013 році – у Закарпатській області (909,01 грн.), у 2014 році – у Закарпатській області (1466,57 грн.), у I,II,III кварталі 2015 року – у Закарпатській області (1548,12 грн.). Найнижчий показник у 2010 році зафіксовано в Луганській області – 59,36 грн., у 2011 році – у Чернігівській області (62,65 грн.), у 2012

році – у Тернопільській області (48,70 грн.), у 2013 році - у Рівненській області (62,48 грн.), у 2014 році – у Луганській області (36,28 грн.), у I,II,III кварталі 2015 року – у Київській області (71,96 грн.) [5].

Таблиця 2

Доходи домогосподарств від підприємницької діяльності в Україні у сільській та міській місцевостях за місяць у 2010-2015 роках

У містах	У великих містах, грн.	2010 р.	255,6
		2011 р.	207,95
		2012 р.	184,67
		2013 р.	205,69
		2014 р.	268,55
		I,II,III кв. 2015 р.	334,84
	У малих містах, грн.	2010 р.	222,44
		2011 р.	186,4
		2012 р.	210,62
		2013 р.	212,68
		2014 р.	209,17
		I,II,III кв. 2015 р.	263,38
	Всього, грн.	2010 р.	243,2
		2011 р.	199,92
		2012 р.	194,38
2013 р.		208,30	
2014 р.		244,74	
I,II,III кв. 2015 р.		305,12	
У селах, грн.	2010 р.	149,77	
	2011 р.	135,67	
	2012 р.	119,47	
	2013 р.	121,07	
	2014 р.	225,94	
	I,II,III кв. 2015 р.	221,01	

Джерело : складено автором на основі [5]

Відсоткове співвідношення частки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності у структурі грошових доходів та у структурі сукупних ресурсів можна прослідкувати у табл. 3.

Таблиця 3

Доходи домогосподарств від підприємницької діяльності в структурі грошових доходів та у структурі сукупних ресурсів за регіонами у середньому на місяць в розрахунку на одне домогосподарство

Рік	Найнижчий показник		Найвищий показник	
	Область	Значення, %	Область	Значення, %
у структурі грошових доходів:				
2010	Закарпатська	19,4	Луганська	2,0
2011	Закарпатська	17,4	Полтавська	2,1
2012	Закарпатська	17,7	Тернопільська	1,6
2013	Закарпатська	20,7	Рівненська	1,8
2014	Закарпатська	28,5	Луганська	1,1
I,II,III кв. 2015	Закарпатська	25,1	Київська	1,4
у структурі сукупних ресурсів:				
2010	Закарпатська	16,3	Луганська	1,8
2011	Закарпатська	15,5	Полтавська	1,8
2012	Закарпатська	15,2	Тернопільська	1,4
2013	Закарпатська	17,7	Рівненська	1,6
2014	Закарпатська	25,1	Луганська	0,9
I,II,III кв. 2015	Закарпатська	23,0	Київська	1,4

Джерело : складено автором на основі [5]

Проведений аналіз розподілу доходів домогосподарств від підприємницької діяльності в розрізі регіонів свідчить про їх чітке географічне розмежування. Активна підприємницька діяльність та вищий рівень доходності спостерігається у найбільш розвинених економічних районах: у Закарпатському регіоні, східних і приморських областях та у м. Києві. В цих регіонах наявний великий сировинний потенціал для відкриття власної справи. Приморські області дають можливість домогосподарствам вирощувати рідкісні для інших областей овочі та фрукти, з легкістю займатися експортно-імпортною діяльністю. У економічних районах з менш розвинутою ресурсною базою підприємці, здебільшого, займаються наданням послуг та роздрібною торгівлею.

Аналізуючи динаміку, можна прослідкувати приріст кількості домогосподарств – приватних підприємців. Порівнюючи дані з 1991 року, їх кількість зросла у 12 разів, а частка фізичних осіб підприємців у структурі підприємництва становить близько 85 відсотків. Отже, можна говорити про випередження темпів приросту кількості приватних підприємців порівняно із приростом малих підприємств.

Отже, справжній підприємець повинен вміло балансувати процес переробки вхідних ресурсів таким чином, щоб найбільш ефективно досягти поставлених цілей. При цьому важливо забезпечити виробничий процес найефективнішими технологіями, організувати процес перетворення, який складається з відпрацювання програм і здійснення порядку виконання операцій над ресурсами та інформацією з метою перевтілення їх у бажану продукцію.

Висновки з проведеного дослідження. Найбільший вплив на приватних підприємців мають такі фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, як податкова політика, рівень державної підтримки підприємництва, конкуренція, споживачі, інфляція, технології та географічне розташування. Саме вони стали основною причиною регресивності доходів підприємців.

Зовнішнє середовище не залежить від підприємця, тому він повинен постійно моніторити його зміни та запобігати його негативному впливу на діяльність. Внутрішні фактори повністю залежать від домогосподарства, яке самостійно їх створює. На противагу зовнішньому середовищу, їх можна контролювати та попередньо передбачати. Для ефективного розвитку підприємництва як держава, так і самі домогосподарства, повинні балансувати вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ на бізнес.

Владні структури, на перший погляд, ніби намагаються створити сприятливі умови для ведення підприємницької діяльності домогосподарствами, однак всі прогалини ще не ліквідовано. Економіка країни під впливом постійного метання між сходом та заходом перебуває у нестабільній ситуації. Постійно приймаються чергові зміни до законів, які не вирішують існуючих проблем для підприємців, створюючи при цьому лише нові. У державних органах процвітає корупція. В такому середовищі домогосподарства не в змозі ефективно вести підприємницьку діяльність, що спонукає до їх відходити у «тінь».

Аналіз сучасного стану розвитку підприємницької діяльності домогосподарств вказує на те, що його розвиток є вирішальним для вдосконалення економічних механізмів та потребує ефективної державної підтримки, яка має бути спрямована на створення позитивного економічного та правового середовища. В першу чергу, необхідно забезпечити прозору та ефективну законодавчу базу, налагодити податкову систему. Важливо забезпечити сприятливий інвестиційний клімат та конкурентне середовище, що в комплексі стане надійною сходиною для створення сприятливого підприємницького середовища та розвитку економіки держави.

Бібліографічний список

1. Березовська Х. Бюджет доходів та витрат – складова механізму фінансового регулювання діяльності малого підприємництва / Христина Березовська // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 11. – Ч. 2. – С. 27-40.
2. Бухгалтерський словник / [Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Івахненко С.В. та ін.] ; ред.: Ф.Ф. Бутинець ; Житомир. інж.-технол. ін-т. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 220 с.
3. Варналій З.С. Основи підприємництва : [навч. посібник] / З.С. Варналій. – [3-є вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2006. – 350 с. – (Вища освіта ХХ1 ст.).
4. Гаєвська Л.М. Розвиток малого підприємництва в контексті державної регуляторної політики / Л.М. Гаєвська // Інноваційна економіка. – 2012. – № 6. – С. 294-298.
5. Доходи і витрати домогосподарств України у 2010-2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Дрига С. Теоретичні основи розбудови ефективної системи підприємництва в Україні / С. Дрига // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2008. – № 6. – С. 5-15.
7. Коцюбенко Г.М. Джерела формування доходної частини домогосподарства / Г.М. Коцюбенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 12. – С. 249-252.
8. Сопко В.В. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.] / В.В. Сопко. – [3-тє вид. перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 578 с.

9. Шаманська О. Прагматика реалізації дохідної поведінки домогосподарств в контексті сучасних тенденцій / О. Шаманська // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 1. – С. 112-118.

References

1. Berezovska, Kh. (2012), "The budget revenue and spending – part of the financial mechanism of regulation of small-scale business", *Ekonomichnyi analiz*, Iss. 11, Part 2, pp. 27-40.
2. Butynets, F.F., Vyhovska, N.H., Ivakhnenkov, S.V. et al. (2001), *Bukhhalterskyi slovnyk* [The accounting dictionary], PP "Ruta", Zhytomyr, Ukraine, 220 p.
3. Varnalii, Z.S. (2006), *Osnovy pidpriemnytstva* [The basics of entrepreneurship], tutorial, Znannia, Kyiv, Ukraine, 350 p.
4. Haievska, L.M. (2012), "Small business development in the context of regulatory policy", *Innovatsiina ekonomika*, no. 6, pp. 294-298.
5. *Dokhody i vytraty domohospodarstv Ukrayiny u 2010-2015 rr.* [Income and expenditure of households in Ukraine in 2010-2015], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (access date February 20, 2016).
6. Dryha, S. (2008), "Theoretical foundations of the efficient system of business in Ukraine", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhivno-ekonomichnoho universytetu*, no. 6, pp. 5-15.
7. Kotsiubenko, H.M. (2010), "Sources of forming revenue of households", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 12, pp. 249-252.
8. Sopko, V.V. (2005), *Bukhhalterskyi oblik* [Business accounting], tutorial, KNEU, Kyiv, Ukraine, 578 p.
9. Shamanska, O. (2013), "Pragmatics of the incom realization behaviour of households in the context of current trends", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1, pp. 112-118.

Перит І.О. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ВІД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Мета – оцінка впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на зміну динаміки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності в умовах сучасних економічних трансформацій.

Методика дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: наукової абстракції, логічного аналізу (для уточнення поняття доходу домогосподарств від підприємницької діяльності та факторів впливу на нього), порівняльний, балансовий, статистичних групувань, графічний (для аналізу та прогнозу динаміки доходів приватних підприємців), індукції та дедукції (при узагальненні результатів та формуванні висновків). Також у роботі застосовано діалектичний та комплексний підходи.

Результати. Розглянуто основні фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ на величину доходу приватних підприємців в умовах сучасної економіки. Виявлено, що найбільший вплив на приватних підприємців мають такі фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, як податкова політика, рівень державної підтримки підприємництва, конкуренція, споживачі, інфляція, технології та географічне розташування.

Проведено порівняльний аналіз та прогноз динаміки доходів домогосподарств від ведення власного бізнесу. Акцентовано увагу на необхідності мінімізації впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ на доходи домогосподарств від підприємницької діяльності та забезпеченні державної підтримки розвитку малого бізнесу.

Наукова новизна. Уточнено поняття доходу приватного підприємця. Проаналізовано вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на доходи домогосподарств від підприємницької діяльності в умовах сучасної економічної ситуації та зроблено прогноз їх динаміки.

Практична значущість. Отримані у процесі наукового дослідження результати можуть бути застосовані з метою подолання негативної економічної ситуації, що склалася у сфері підприємницької діяльності домогосподарств в умовах євроінтеграційних трансформацій економіки.

Ключові слова: домогосподарство, дохід, підприємець, підприємницька діяльність, економіка.

Peryt I.O. THE ANALYSIS OF DYNAMICS AND IMPACT FACTORS ON HOUSEHOLD INCOME FROM ENTREPRENEURSHIP IN PRESENT-DAY ECONOMIC SITUATION

Purpose – assessing the impact of external and internal environment factors upon changes in the dynamics of household income from entrepreneurship in the current economic transformations.

Methodology of research. Theoretical and methodological background to the given research is represented by the works of foreign scientists, as well as scientists in this country. In the course of studies general scientific and special methods of scientific research have been used, including the following methods: scientific abstraction, logical analysis (to specify the concept of household income from entrepreneurship and its impact factors), comparative, balance, statistical groupings, graphical (for the analysis and forecasts of revenues of private entrepreneurs), induction and deduction methods (in summarizing the results and forming conclusions). The dialectical and complex approaches have also been used.

Findings. The article deals with the main factors of the external and internal environment that influence the value of entrepreneurs' income in the present-day economy. It has been revealed the greatest impact factors influencing

entrepreneurs are such factors of external and internal environment as: tax policy, the level of government support for entrepreneurship, competitive atmosphere, consumers, inflation, technologies and geographical location.

The comparative analysis and forecast of the dynamics of household income from private business managing has been provided. The attention is focused on the necessity to minimize the impact of external and internal environment factors on household incomes from entrepreneurship and the need to provide government support for the developing of small-scale business.

Originality. Scientific novelty of the paper consists in specifying the concept of income of private entrepreneur. The influence of external and internal environment factors on incomes from entrepreneurship in the current economic situation has been considered and its dynamics has been forecasted.

Practical value. The obtained results of the research can be applied to overcoming the negative economic situation in the field of entrepreneurship households within economic transformations connected with the process of European integration.

Key words: household, income, entrepreneur, entrepreneurship, economics.

Перит І.О. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ І ФАКТОРІВ ВЛІЯННЯ НА ДОХОДИ ДОМОХОЗЯЙСТВ ОТ ПРІДПРИНИМАТЕЛЬСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Цель – оцінка впливу факторів зовнішньої і внутрішньої серед на зміну динаміки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності в умовах сучасних економічних трансформацій.

Методика дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених. В процесі дослідження використані загальнонаукові і спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: наукової абстракції, логічного аналізу (для уточнення поняття доходу домогосподарств від підприємницької діяльності і факторів впливу на нього), порівняльний, балансовий, статистичних групувань, графічний (для аналізу і прогнозу динаміки доходів приватних підприємців), індукції і дедукції (при узагальненні результатів і формуванні висновків). Також в роботі застосовані діалектичний і комплексний підходи.

Результати. Розглянуті основні фактори впливу зовнішньої і внутрішньої серед на величину доходу приватних підприємців в умовах сучасної економіки. Виявлено, що найбільше вплив на приватних підприємців мають такі фактори зовнішньої і внутрішньої серед як податкова політика, рівень державної підтримки підприємництва, конкуренція, споживачі, інфляція, технології і географічне розташування.

Проведено порівняльний аналіз і прогноз динаміки доходів домогосподарств від ведення власного бізнесу. Акцентовано увагу на необхідності мінімізації впливу факторів зовнішньої і внутрішньої серед на доходи домогосподарств від підприємницької діяльності і забезпеченні державної підтримки розвитку малого бізнесу.

Наукова новизна. Уточнено поняття доходу приватного підприємця. Проаналізовано вплив факторів зовнішньої і внутрішньої серед на доходи домогосподарств від підприємницької діяльності в умовах сучасної економічної ситуації і зроблено прогноз їх динаміки.

Практична значимість. Отримані в процесі наукового дослідження результати можуть бути застосовані з метою подолання негативної економічної ситуації, яка склалася в сфері підприємницької діяльності домогосподарств в умовах євроінтеграційних трансформацій економіки.

Ключові слова: домогосподарство, дохід, підприємця, підприємницька діяльність, економіка.